

УДК 070.19+(477.43)

Ходак Н. В.,

студентка спеціальності «Видавнича справа та редагування»

Видавничо-поліграфічного інституту Національного технічного університету України «КПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ГАЗЕТНОЇ ВЕРСТКИ МОЛОДІЖНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ (НА ПРИКЛАДІ ГАЗЕТ «ЧАС МОЛОДІ», «А5_ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ» ТА «ТВІЙ ПОГЛЯД»); 2005–2015 РР.)

У статті розглянуто особливості газетної верстки молодіжних періодичних видань Хмельниччини (на прикладі газет «Час Молоді», «А5_Хмельницький» та «Твій погляд»; 2005–2015 рр.).

Ключові слова: верстка, періодичне видання, Хмельниччина, «Час молоді», «А5_Хмельницький», «Твій погляд»

Актуальність статті зумовлена необхідністю осмислення теоретичних положень щодо оформлення композиції та структури періодичних друкованих молодіжних газетних видань Хмельниччини у контексті сучасного розвитку української молодіжної преси, журналістської науки та видавничої справи. На сьогодні є невирішеною низка проблем, що стосуються системної організації та закономірностей розподілу елементів зовнішньої форми газетного видання через те, що ці видання, зазвичай, розглядаються більше у змістовому плані, що знижує увагу до їх естетичного оформлення, а, отже, купованості. Окрім того, видавець часто не може реалізувати проект молодіжного видання так, щоб вийти на певний рівень прибутку від видання, отже, слід розглянути альтернативні друковані версії часописів. Через те, що розвиток молодіжної преси безпосередньо впливає на розвиток культурно-естетичного та духовного рівня розвитку молоді, у роботі звернемо увагу саме на молодіжні видання.

Верстка визначає загальний зовнішній вигляд видання, який є ключовим психологічним критерієм його купованості. Від неї безпосередньо залежить, чи отримає читач разом із виданням уміщену в нього інформацію для культурного, естетичного та інтелектуального розвитку, чи непривабливо виглядаючи, товар лишиться на полиці.

Оформлення та верстку періодичних видань ще в 60–70 рр. минулого століття досліджували достатньо науковців, серед них виокремимо роботи А. Адамової «Художественное конструирование и оформление книги» [6],

Н. Богданову та Б. Вяземського «Справочник журналиста» [7], Д. Григораша «Журналистика у термінах і виразах» [5], С. Гуревича «Производство и оформление газеты» [2], В. Жарова «Идет «брусковая верстка» [8], В. Ковтуна та О. Циганова «Максимум выразительности» [1], «Оформление и выпуск районной газеты» [3], І. Скоробогатова «Техника оформления газеты» [4], Н. Чичикіна «Оформление газеты» [9].

З-поміж сучасних дослідників верстку видань аналізували О. Гутянська, В. Іванов, О. Кисельов, В. Попов, І. Прокопенко, Д. Теленков, В. Шевченко. Спроби класифікації газет із погляду методів і засобів їх оформлення було здійснено в роботах О. Акопова, В. Бакшина, А. Бочарова, С. Галкіна, Д. Георгієва, П. Керженцева, О. Циганова. Питання ж верстки саме молодіжних видань донині авторами не вивчалось.

Метою дослідження є аналіз верстки та помилок у молодіжних виданнях Хмельниччини, рекомендації щодо поліпшення їх зовнішнього вигляду та кращого сприйняття газет читачами, що вплине на збільшення читацького інтересу до молодіжної преси та сприятиме зростанню цільової аудиторії видань, подальшому розвитку часописів, а отже, можливості заміни їх звичного друкованого формату електронним або ж їх симбіозу.

Газетна верстка є «компуванням газетних сторінок із текстового та ілюстративного поліграфічного матеріалу. Має широкі можливості у виборі форматів колонок, застосуванні шрифтових гарнітур, використанні поліграфічних елементів, створенні складної рубрикації. Доцільне використання всіх засобів і прийомів газетної верстки сприяє простоті й ясності, доступності та виразності матеріалу. Основна вимога верстки полягає в тому, щоб читач із найбільшою легкістю міг розібратися в усьому запропонованому йому матеріалі [10].

Верстка — один із основних процесів поліграфічного виробництва, під час якого друковане видання набуває завершеного виду. Від якості її виконання залежить якість продукції, що готується до друку. Це один із найскладніших процесів, що забезпечує виконання обов'язкових технічних правил, стильову та технічну єдність оформлення та художню цілісність видання, відповідність кожної сторінки та розвороту як їхньому змісту, так і загальному принципу оформлення видання [10].

Основне завдання при оформленні газет полягає у вдалому розміщенні матеріалу на сторінці, виділенні головного. Засоби для оформлювача, які роблять матеріал більш помітним: уміле використання гарнітур, кегля та накреслення шрифтів, шрифтове та композиційне виділення заголовків на сторінці, виразне ілюстрування матеріалу тощо [12].

Протягом останнього десятиліття на Хмельниччині видавалися три молодіжних газети.

Перше видання — Нетішинська міська молодіжна газета «Час молоді» — заснована 13 вересня 2005 року приватними підприємцями О. Ситником та В. Преподобним, молодіжною громадською організацією «Нетішинська молодіжна біржа» та відділом у справах сім'ї та молоді виконавчого комітету Нетішинської міської ради. Видання проіснувало до 23.10.2012 року, загалом — сім років. Спершу це була сторінка-вкладка під назвою «Тінейджер» до газети міської ради «Нетішинський вісник», проте згодом вкладка виокремилася в окреме, незалежне видання. Видання мало формат А4, 12 друкованих сторінок та видавалося двотисячним накладом. Розповсюджувалося безкоштовно.

Наступний часопис — газета для молоді «А5_Хмельницький», створена 17 квітня 2009 року активною молоддю міста, засновники — Руслан Рудомський, Олена Сергеева та В'ячеслав Нагнибіда. Проіснувала рік, до квітня 2010. Видання мало, як помітно з назви, формат А5, 16 друкованих сторінок, повноколірну обкладинку на крейдованому папері, тираж номерів варіювався залежно від кількості спонсорських та рекламних коштів: перший номер вийшов накладом у три тисячі примірників, наступні номери мали наклад у межах до двох тисяч. Розповсюджувалося безкоштовно.

Останнє з досліджуваних видань і єдине існуюче на сьогодні — Хмельницька обласна громадсько-молодіжна газета «Твій погляд». Виходить із 14 лютого 2008 року. Засновник: ТОВ «Аструм-Віта». Видання безкоштовно поширюється в он-лайн форматі, проте користувачі переглядають не зверстаний макет газети, а матеріали, розміщені окремими статтями. У друкованому форматі отримати його можна лише за передплатою.

Для кожного видання важливими є матеріально-просторова структура та зовнішнє оформлення. Матеріально-просторова структура визначає риси та форми газети — загальний вигляд, формат, пропорції, розміри. Основними зображальними засобами тут є декоративні та пробільні елементи (лінійки, підкладки, проміжки), світлотіні, кольори, що поєднуються за законами композиції (цілісність, типізація, постійність та універсальність) та гармонії (симетрія, ритм, пропорційність, співмірність) [13]. До елементів, що впливають на формування зовнішнього вигляду газети, відносимо: шрифт та інші зображальні елементи, декоративні елементи, проміжки або пробільні елементи.

Зокрема, шрифт — важливий елемент друкованого видання, він полегшує сприйняття тексту, сприяє організації різномірної інформації, підвищенню змістовності тексту, активізації впливу газети на читача, виділенню інформаційних блоків або окремих елементів видання, оформленню заголовного комплексу. Так, у Нетішинській міській молодіжній газеті «Час молоді» було обрано шрифт основного тексту із зарубками, щоб великі обсяги матеріалу

читалися без значного навантаження на органи зору. Розмір кегля основних текстів 9, за потреби матеріал, у деяких номерах, розверстувався 9,3–9,5 кеглем. У газеті ж «А5-Хмельницький» основний шрифт підбирали без зарубок, базовою гарнітурою є «Verdana». Розмір кегля різний у різних матеріалах. Від початку існування «А5-Хмельницький» постійно змінювала дизайн номерів, навіть на обкладинках видання бачимо різноманітну кількість використовуваних шрифтів. Текст основних матеріалів та їх заголовки теж не мали стабільного шрифту, проте, вибуховість зовнішнього вигляду була продумана редакційною колегією видання й визначалася як одна з її родзинок. Загалом, «А5-Хмельницький» — багатогарнітурний часопис.

Якщо застосовувати до всіх текстових матеріалів однаковий шрифт, то у читачів може скластися враження, ніби всі тексти (навіть періодичного видання) присвячено одній і тій же темі, а застосування різних шрифтів дає змогу виділяти певну інформацію поміж численної та різноманітної. Але й одногарнітурне оформлення має свої переваги: часопис набуває стриманого, спокійного вигляду, легко впізнається, а для виділення матеріалів достатньо застосування лінійки, плашки, декоративних елементів. Також окремі фрагменти чи тексти легко виділити іншим кеглем, накресленням [14].

Шрифт основного тексту повинен відповідати змісту, асоціюватися не з конкретними матеріалами, а з виданням у цілому. Естетичні вимоги до оформлення газети чи журналу стосуються не власне шрифту, а зручності його читання, гармонійності оформлення, образу видання, який має запам'ятатися. «Час молоді» — систематизоване малогарнітурне видання: основний текст у ньому друкується однією гарнітурою, а для додаткових текстів вибираються інші, проте гармонійні до основної.

У веб-версії видання «Твій погляд» [15] панує, без перебільшень, повний безлад: частина матеріалів заверстана гарнітурою без зарубок «Arial», проте, періодично трапляються статті, заверстані «Times New Roman»'ом або ж однією із гарнітур «Bookman», складається враження відсутності фахових знань та умінь верстальником. Окрім он-лайн видання, існує ще друкована версія, котру можна передплачувати. Передплатне видання авторкою статті нині не досліджене через відсутність доступу до його архіву.

Роль елементів оформлення у газеті визначається значенневими, функціональними, композиційними й іншими зв'язками, завдяки яким видання відрізняються між собою. Титульний шрифт, наприклад, використовується для набору заголовків (функція), виділяє їх (призначення), характеризується кеглем, накресленням і малюнком. Лінійки використовуються для виділення, відокремлення або об'єднання інших елементів і характеризуються малюнком та товщиною [16].

Пробільні елементи є засобом відокремлення і виділення матеріалів, групування рубрик, акцентування уваги, розділення сторінки, вони створюють ритмічну структуру газети. Кількість і розміри проміжків постійні для кожної газети і закладаються в її композиційно-графічній моделі. У аналізованих нами газетах поля обрано відповідно до вимог типографій й вони є сталими з номера в номер та лишалися незмінними при вдосконаленні дизайну («А5-Хмельницький») та редизайні («Час молоді» у 2010 році) видань.

У веб-версії видання «Твій погляд» не можна оцінити полів сторінок, тому що видання викладається он-лайн не цілісно заверстаним, а окремими матеріалами.

Простежується тенденція до зменшення внутрішніх проміжків зі збільшенням полів, і навпаки. Абзацний відступ у досліджуваних газетах постійний, і у виданні «Час молоді» становить 3 мм, а в «А5-Хмельницький» — 5 мм.

Декоративні елементи — лінійки, рамки, плашки, підкладки, ініціали, фігурні позначки — мають спільні з пробільними елементами функції, але їх дія відрізняється через сильнішу графічну насиченість, необхідністю сполучення з параметрами шрифтів, кількістю та формою зображальних матеріалів. Їх застосування утворює цілісну систему, яка зумовлюється функціями акцентування, виділення та відокремлення графічним контрастом з іншими елементами верстки. Їх основне призначення — надання конструктивної чіткості газетній сторінці [12]. Відсутність декоративних елементів погіршує орієнтацію читача на сторінках газети, розмиває межі між матеріалами, послаблює деякі акценти, але не змінює зміст [17].

Поєднання шрифтових елементів із декоративними в досліджуваних газетах застосовується постійно: у назвах рубрик, підкладках для додаткових текстів, виділенні текстів лініями, рамками тощо. Щодо фігурних елементів, то в аналізованих виданнях вони трапляються швидше як виключення й лише («Час молоді») в святкових номерах, ювілейних.

Зображальні елементи верстки в газеті зазвичай займають від 5 до 45 % площі сторінки газети. У спеціальних випусках — святкових, ювілейних або на сторінках із фоторепортажами, колажами, обмінних сторінках (у виданні «Час молоді» певний час дублювали сторінку з «А5-Хмельницький») тощо площа зображального матеріалу збільшується до 70 %. Ці елементи дослідниками поділяються на фотографічні, штрихові й інфографіку [12]. Фотографічні зображення застосовуються у всіх досліджуваних газетах. Фотодобірки містяться лише в числах «Часу молоді».

Інфографічні зображальні елементи (схеми, діаграми, таблиці), як правило, обрамлені рамкою чи лініями або ж верстаються на підкладці плашкою. Різновиди інфографіки рідко, проте поєднуються або застосо-

вуються по кілька на сторінці. Схеми як такі у досліджуваних виданнях відсутні.

Незалежно від розмірів зображення буває стандартним — на рівну кількість текстових шпальт, нестандартним, замкненим, відкритим, перекритим заголовком або врізом. Динаміка незамкненого зображення передається у текстовий матеріал, утворюючи з ним тісніший зв'язок. Зображальні елементи мають різну форму: вертикальну, горизонтальну, квадратну, фігурну [12].

У досліджуваних газетах майже кожен текстовий матеріал супроводжують одним-двома зображеннями. Але зі зменшенням формату зменшується кількість зображень та, відповідно, їх площа. У газет, орієнтовно, 1–2 зображальних елементи на сторінці, часто («Час молоді») — відповідно до специфіки матеріалу — кількість зображальних елементів більша.

У молодіжних виданнях Хмельниччини застосовуються різні композиційні варіанти розташування заголовних комплексів: над текстом і під заголовком, у верхній або нижній частині текстового блоку ліворуч, праворуч або посередині, на висоту або ширину текстового блоку, посередині тощо. Зазвичай, у ілюстративного матеріалу ширина більша або дорівнює тексту колонки. Більшість зображальних елементів розташовується у верхній частині ліворуч під заголовком.

Основне правило розміщення зображальних та декоративних матеріалів — збереження монолітності тексту. Всі елементи часописів гармонічно поєднані між собою, що впорядковує різні матеріали й надає цілісності газетній сторінці й виданню в цілому.

Стиль оформлення газети визначається макетом, що містить такі елементи:

- формат набору (розмірні характеристики, кількість та розмір колонок, текстові та титульні шрифти тощо);
- заголовний комплекс (система рубрикації);
- постійне місце на сторінці;
- елементи виділення (декоративні, пробільні);
- принципи верстки (схема розташування текстових та ілюстративних матеріалів) [16].

Висновки. Аналізованим виданням можемо рекомендувати розробити першочергово стиль видання («А5_Хмельницький»). Це додасть ваги виданням, сприятиме довірі читачів, адже порушення стильової єдності може розумітися ними як нестабільність, непрофесіоналізм, несерйозність періодичного видання і колективу його творців. Верста має забезпечувати упізнаваність видання (корисно продумати кілька незмінних елементів: шапка, верстка рубрикації, розташування фото в матеріалі тощо). «Нестабільність» верстки також

може стати родзинкою видання, але таке різноріддя вимагає теж продуманої стратегії і особливої уваги.

Он-лайн версії Хмельницької обласної громадсько-молодіжної газети «Твій погляд» хотілося б рекомендувати упорядкувати гарнітури базову та заголовків, їх розміри, викладати матеріали не хаотично, а систематизовано заверстаними, упорядкувати розміщення фото в матеріалі (продумати базові їх розташування) тощо. Он-лайн виданню було б доречно запропонувати читачам матеріали у формі додатку для комунікаційних пристроїв. Варто подавати публікації не окремими матеріалами, а тижневими (чи ж щоденними, якщо буде відповідна кількість матеріалів) газетами. Інакше часопис перетворюється в інформаційну стрічку.

Іншим проаналізованим виданням варто розглянути існування електронного формату, окремого (спеціального) мобільного додатку, через який користувач отримуватиме новини. Це можна зробити за допомогою використання адаптивної (responsive) верстки — такої верстки сторінок, що забезпечує універсальність їх відображення на пристроях різних роздільних здатностей та форматів. Формат мобільного додатку спростить перегляд видання та сприятиме збільшенню читачької аудиторії. Зважаючи на молодіжну аудиторію читачів проаналізованих нами видань, таке завдання є актуальним. Але паперовий формат має існувати для тієї частини читачької аудиторії, що сприймає електронний формат негативно.

Література:

1. *Адамова Е. Б.* Художественное конструирование и оформление книги / Е. Б. Адамова. — М. : Книга, 1971. — 248 с.;
2. *Григораиш Д. С.* Журналістика у термінах і виразах / Д. С. Григораиш. — Львів: Вища школа, 1974. — 295 с.
3. *Гуревич С. М.* Оформление и выпуск районной газеты / С. М. Гуревич. — М. : Книга, 1969. — 102 с.
4. *Жаров В.* Идет «брусковая» верстка / В. Жаров // Советская печать. — 1966. — № 1. — С. 46–49.
5. *Ковтун В., Цыганов О.* Максимум выразительности / В. Ковтун, О. Цыганов. — М., 1972. — 79 с.
6. *Скоробогатов И. И.* Техника оформления газеты / И. И. Скоробогатов. — М., 1958. — 188 с.
7. *Цыганов О. В.* Режиссура газетного номера. Теория и практика партийно-советской печати Курс лекций. / О. В. Цыганов. — М. : Мысль, 1968. — 190 с.
8. *Гуревич С. М.* Оформление и выпуск районной газеты / С. М. Гуревич. — М. : Книга, 1969. — С. 67–102;

9. Чичикина Н. Д. Оформление газеты / Н. Д. Чичикина. — Ростов н/Д : Изд-во Ростов. ун-та, 1966. — 51 с.
10. Теленков Д. В. Поняття верстки в галузі журналістики та видавничої справи [Електронний ресурс] / Теленков Д. В. — Режим доступу до ресурсу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1995>.
11. Борецкий Р. А. Верстка телевизионной программы / Р. А. Борецкий. — М. : НМО КРТ, 1967. — С. 139–179.
12. Шевченко В. Е. Архітектоніка сучасного українського газетного видання (системна організація та закономірності розподілу елементів) [Текст] : автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.08 / Вікторія Едуардівна Шевченко; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. — К., 2002. — 19 с.
13. Газетно-журнальне видання : конспект лекцій / уклад. Я. В. Яненко. — Суми : Сумський державний університет, 2013. — 88 с. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://www.voeto.ru/nuda/konspekt-lekcij-z-disciplini-gazetno-jurnalene-vidannya-dlya-s-stranica-1.html>.
14. Шевченко В. Е. Шрифтове оформлення видань [Електронний ресурс] / В. Е. Шевченко — Режим доступу до ресурсу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1663>.
15. Хмельницька обласна громадсько-молодіжна газета «Твій погляд» [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://tviypog.org>.
16. Шевченко В. Е. Елементи оформлення сучасного газетного видання [Електронний ресурс] / В. Е. Шевченко — Режим доступу до ресурсу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=45>.
17. Лекції з навчальної дисципліни: «Художнє оформлення видань» Тема 1. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://5fan.ru/wievjob.php?id=47991>.

В статье рассмотрены особенности газетной верстки молодежных периодических изданий Хмельницкой области (на примере газет «Время Молодежи», «А5_Хмельницкий» и «Твой взгляд»; 2005–2015 гг.).

Ключевые слова: верстка, периодическое издание, Хмельниччина, «Время молодежи», «А5_Хмельницкий», «Твой взгляд».

In the article the newspaper layout features youth periodicals Khmelnytsky region (for example, newspapers «Youth Time», «А5_Khmelnytsky» and «Your opinion», 2005–2015).

Keywords: layout, periodical, Khmelnytsky, «Time for Youth», «A_5. Khmelnytsky», «Your opinion».